

"El 23-F va ser el punt d'inflexió"

Josep Melià i Pericàs (Artà, 1939). Advocat, periodista, escriptor i polític. El 1977 es va posar al capdavant d'una opció que pretenia trobar una via nacionalista i de centre per a recuperar l'autogovern de les Balears.

Josep Melià va irrompre en el món polític illenc el 1974. Va ser candidat a procurador en representació familiar i es va enfrontar a Julio Barredo, el candidat de l'aparell del Movimiento a les Illes. Aquelles eleccions de juny de 1974, tot i fer-se sota les estructures de la dictadura, tingueren un enorme ressò arreu de l'estat. Per primera vegada es produïa un clar enfrontament entre els *oberturistes* —que defensaven l'evolució cap a la democràcia— i el *bunquer*, contrari a tota evolució. Melià va resultar aclaparadorament victoriós —si bé també és just ressenyar que la participació va ser baixíssima, entorn d'un 15% d'un cens electoral format només pels caps de família i les dones casades— i es convertí en un dels noms clau dels *oberturistes*. "Obertura i canvi" era l'eslògan d'aquella campanya del jove polític que ja era conegut en ambients culturals i polítics nacionalistes per haver escrit, quan només tenia 28 anys, *Els mallorquins* una obra prologada per Joan Fuster.

Després de la desaparició de Franco manté unes excel·lents relacions polítiques a Madrid, però s'estima més ajudar a crear una opció nacionalista a Mallorca. Amb l'ajuda d'homes que ja li havien donat suport el 1974, com Climent Garau, que havia estat president de l'Obra Cultural Balear, o Miquel Aguiló entre d'altres, formen Unió Autonomista (UA), un grup que es presenta a les primeres eleccions democràtiques amb la idea que el nacionalisme polític illenc fos present durant el procés constituent.

Melià, a més de les bones relacions amb Suárez —amb qui li unia l'amistat, a més de coincidències polítiques— també tenia bons contactes amb els nacionalistes catalans de Convergència Democràtica de

Catalunya i molt especialment amb el líder, Jordi Pujol. Però l'aposta nacionalista de Melià a les Illes fracassa. UCD arrasa i UA queda endeutada i desmoralitzada. Poc després desapareix. Melià, després de més d'un any de silenci i allunyament de la vida política, reapareix acceptant el càrrec de director general de Relacions Informatives del Govern Suárez (1979-1980). Segurament pels seus contactes en els ambients polítics catalans, el 1980 va ser nomenat governador general de Catalunya.

"Dins UCD hi havia sectors més nacionalistes —com Molins, o a Balears Miquel Durán— que volien una autonomia clara i gens descafeïnada. En aquesta lluita era on volíem influir els nacionalistes."

—A les eleccions de 1977 Unió Autonomista no era l'única oferta nacionalista, també hi havia el PSI, però aquest partit va acabar pactant amb el PSP de Tierno Galván en lloc de fer amb vostès una plataforma nacionalista. Perquè no es varen poder entendre?

—Nosaltres, de fet, no havíem pensat mai de fer una candidatura nacionalista de centre. El que volíem era una candidatura que integràs tots els nacionalistes. El que passà és que davant l'evidència dels fracassos dels contactes amb el PSI i amb altres grups independents, vàrem veure que no ens quedava més remei que anar sols i presentar la nostra candidatura de centre. Les converses amb el PSI fracassaren perquè la gent amb qui parlàrem mantenien la idea que abans que nacionalistes eren socialistes. I ara són del PSOE. Això va

fer impossible una entesa.

—Just després de les eleccions, amb el fracàs d'UA, vostè desapareix de l'escena política balear. Què va passar?

—Que per a mi hi havia una raó fonamental a la qual em vaig haver de dedicar després de les eleccions: pagar el deute. Hi ha gent que, efectivament, desapareix del tot després d'unes eleccions, però jo

no. Jo era molt jove i tenia un clar sentit de la responsabilitat davant els compromisos contrets. Em vaig retirar del panorama polític fins que que no vaig haver liquidat els passius de la campanya electoral. Evidentment ho vaig poder fer amb l'ajuda de molts companys que foren bastant generosos. Vull dir que el forat que ens va quedar no ens permetia seguir en el mapa polític fent més aventures.

—*Ja abans de les eleccions, les cròniques periodístiques sovint qualificaven determinats nacionalistes, com vostè mateix o Jordi Pujol, de "molt acostats a Suárez". Vostè, de fet, després va tenir diversos càrrecs en el govern de Suárez. No és una contradicció que nacionalistes com vostès mantinguessin tan estretes relacions amb un partit, UCD, i un govern que no era precisament nacionalista?*

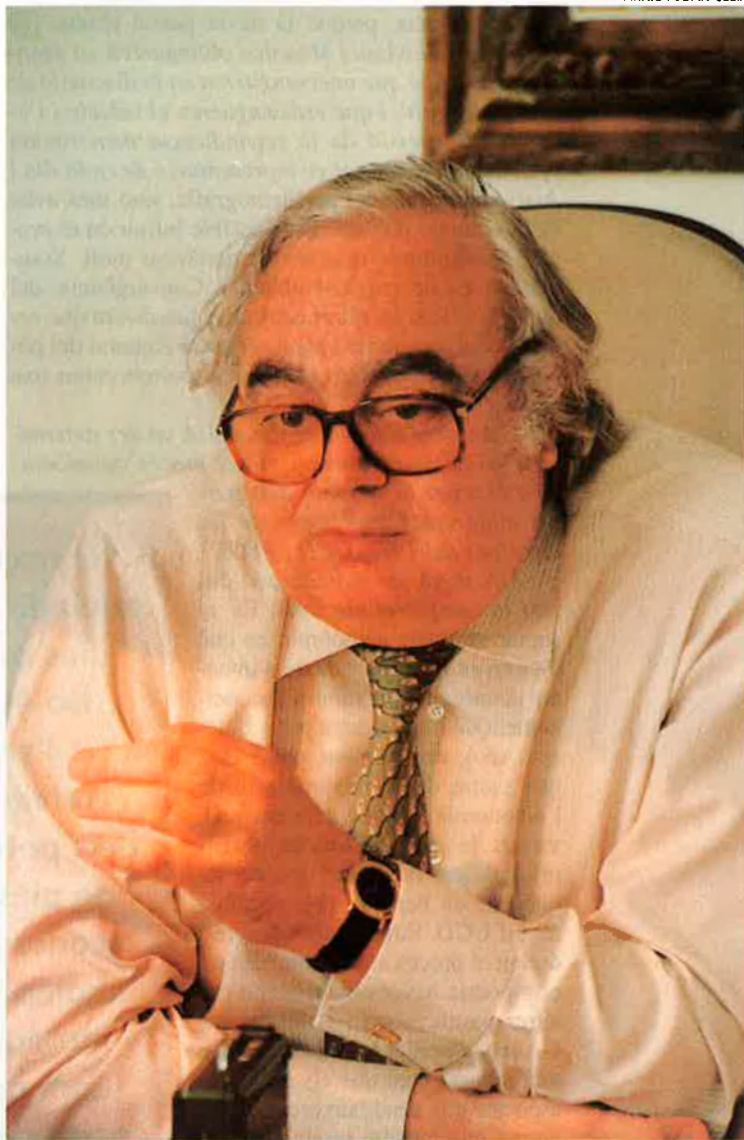
—Ara sembla una contradicció. Però en aquells moments, no. Formava part d'un procés d'interpretació del que havia de ser la Constitució i l'organització de l'estat. En termes generals hi havia diversos grups amb idees diverses sobre el que havia de ser l'estructura política de l'estat. Per a uns s'havia de mantenir una Espanya unitària, com sempre, amb unes mínimes concessions al País Basc i a Catalunya. Altres lluitaven per un procés constituent dins el qual l'autonomia fos un dret reconegut a tothom i que, a més, conformàs un concepte diferent de sobirania. Es clar, això no agradava a certa gent. Com per exemple a Tarradellas, que pensava l'autonomia únicament per a Catalunya i per al País Basc, i per a la resta, res. Després hi havia altra gent, com Jordi Pujol, que tenia una visió més a la bavaresa. Volia que es reconegués una estructura descentralitzada i que, a més, existís un fet diferencial, tant per a Catalunya com per al País Basc, que permetés no solament una l'autonomia específica sinó també partits a la bavaresa.

—*Concreti això de partits a la bavaresa*

—A les eleccions de 1977 CDC és la tercera força i a les primeres catalanes ja n'és la primera. Aquest creixement anava en la direcció expressada per Pujol, cada cop més reforçat perquè CDC creixia a costa de Centristes de Catalunya. En una reunió a la "Casa de la Pradera" [una casa de la rodalia de Madrid on es reunia la plana major d'UCD i els barons territorials d'aquest partit] es plantejà clarament la possibilitat de la desaparició de Centristes en benefici de CDC, però els barons d'UCD no ho acceptaren, tot i que hi havia gent que defensà amb força aquesta idea. En UCD hi havia sectors més nacionalistes —com Molins o, a Balears, Miquel Durán— que volien una autonomia clara i gens descafeïnada. En aquesta lluita era on volíem influir els nacionalistes. Per això dic que no és del tot contradictòria aquella actitud.

—*Una lluita que es concretava en l'existència de partits territorials catalans federats amb els espanyols, per dir-ho així?*

—Molta gent va confondre el procés autonòmic amb el procés d'articulació de l'estat, dins el qual hi ha una part molt important que és l'articulació del sistema de partits. Que el PSC fos pràcticament absorbit pel PSOE, o que desaparegués el partit de Pa-

llach, o que el PSUC fos esborrat del mapa... per passar a ser sucursals de partits que per definició tenen una clientela majoritària entre la immigració, doncs això no és una qüestió menor o indiferent. Això ha perjudicat les relacions autonòmiques i el procés reivindicatiu de caire nacional. Jo crec que hauria estat imprescindible que Pallach, Raventós, Obiols... no callassin davant el procés d'unitat, i que no posassin el cabdillisme de González per damunt de tot. És ver que el PSC va tenir grup parlamentari propi, però l'ha perdut. Avui no tenen, els grups catalans, l'operativitat que haurien de tenir d'acord amb un sistema de representació territorial.

—*Sembla que aquesta és la dinàmica vencedora.*

—Però és una mala dinàmica perquè a la llarga això fa que hi hagi unes baronies que passen directament a la cúpula del partit...

—*En el cas de les Balears aquest era el sistema que UA volia trencar i que sembla haver-se imposat?*

—Nosaltres sabíem que amb un o dos diputat nacionalistes, Madrid seria més receptiu. I ho sabíem

"Avui no tenen, els grups catalans, l'operativitat que haurien de tenir d'acord amb un sistema de representació territorial."

per experiència, perquè ja havia passat abans. [El 1976 i 1977 Eivissa i Menorca obtingueren un senador cadascuna que intervingueren en la discussió de la llei electoral, i que esdevingueren el vehicle i l'element de pressió de la reivindicació menorquina i pitüisa d'un senador en representació de cada illa.] Això no depenia del pes demogràfic, sinó més aviat de la voluntat política. Era possible influir en el procés. Evidentment nosaltres somniàvem molt. Somniàvem en un partit semblant a Convergència, del qual en seríem els aliats naturals, i pensàvem que era el sistema per ajudar a representar la voluntat del poble de Mallorca. Però els fets no corroboraren mai aquestes esperances.

—*Considera que l'absència d'UA va ser determinant en el desenvolupament del procés autonòmic, controlat per la voluntat dels partits majoritaris que surten de les eleccions del 1977, UCD i PSOE?*

—UA ja va ser massacrada durant la campanya electoral. Es va signar un pacte autonòmic en què tothom es va comprometre a intentar aconseguir un mínim reconeixement de l'autonomia per a Balears. Això, evidentment, per a UA, que partia de la reivindicació de l'autonomia com a eix fonamental, va ser... la va deixar fora de joc. Els resultats en varen ser una conseqüència, en benefici dels socialistes i d'UCD. Em demanes després, durant el procés autonòmic? En teoria podria haver estat assumit per altres partits... però el fet és que UA havia perdut les eleccions. De tota manera crec que els múltiples aspectes que desdibuixaren l'autonomia que havíem reivindicat varen ser fruit del cop d'estat del 23-F i no tant de la presència o no d'un determinat partit.

—*Però abans del cop d'estat ja hi ha signes i fets que mostren una certa claudicació. Ni UCD ni PSOE fan una verdadera negociació, sinó que més aviat accepten el que els ve de Madrid.*

—Però és que per culpa de l'estructura jeràrquica dels dos partits, aquest tipus de negociació era pràcticament impossible. Hi havia debat, sí, però tot arribava a la cúpula molt esmorteït. Jo no deix de considerar que el moment psicològic important és el 23-F. Les claudicacions anteriors podien ser estratègiques, temporals, però no expressaven una voluntat de renunciar definitivament.

—*Què vol dir exactament?*

—Jo mateix era el primer convençut que Balears no podia tenir un Estatut per la via de l'article 151 de la Constitució. Perquè no veia enlloc gent capacitada per administrar un país amb un grau de transferències importants com les que permetia la via del 151. A mi,

un període de transició no em pareixia negatiu. Que Balears accedís a l'autonomia per la via lenta em pareixia raonable. El que passa és que després del 23-F tot aquest procés estratègic es transforma en un procés de por i la gent ja dimiteix de les seves conviccions. El 23-F marca un punt d'inflexió, tot es capgirava. Es passa d'una estratègia d'avenços lents però continus, a acceptar una política de fets consumats i a resignar-s'hi.

—*El fet es consumeix vertaderament per a tothom? Li ho dic perquè potser a Balears sí que va ser així, però no a altres comunitats.*

—Com tot el que passa a Espanya, a mitges. La LOAPA va ser derogada. Els líders dels partits com UCD i PSOE claudicaren. A Albinyana, el retiraren de València; a Escudero, d'Andalusia... hi hagué depuracions dels homes més autonomistes de certs partits. Però el fet que el PNB o CDC seguissin empenyent va impedir que no s'aturàs el procés. Després s'hi sumaren els gallecs, els canaris...

—*Aquesta fórmula de negociació, d'acord amb la força que en cada moment puguin tenir els partits nacionalistes, fa que efectivament s'hagi anant eixamplant el marc de l'autogovern, però no és un sistema definitiu.*

—No ho és, no. Jo consider que el nacionalisme reivindicatiu té els dies comptats. No és bo que l'energia reivindicativa dels pobles s'hagi de plasmar per aconseguir unes competències determinades. Consider millor que aquestes energies s'expressin en la transformació de la societat i en l'augment de la riquesa. Per tant, com més prest es desactivi el nacionalisme reivindicatiu i com més prest existeixi un marc que accepti tothom, millor. Però si em demanes si això és possible, hauré de dir que no.

—*Doncs li ho deman.*

—Jo crec que en aquests moments, ni el PP ni el PSOE —com a alternativa de govern més probable— no estan en condicions de concedir el que el nacionalisme demana com a punt final. Per tant, des d'aquest punt de vista, no queda més remei que mantenir el panorama obert. Almenys durant tota una sèrie d'anys fins que s'arribi a una altra concepció d'Espanya. Però no pel fet que hi hagi aquestes dificultats, el que és dolent no es torna bo. Jo constato que és així, però crec que seria millor de l'altra manera.

—*Creu que hi ha voluntat d'arribar a aquest teòric punt final, atorgant el grau d'autogovern màxim que demanen els nacionalistes?*

—No, no ho crec. No crec que ho vegin, no crec que s'hagi entès encara això de l'estructura plurina-

"El nacionalisme reivindicatiu té els dies comptats. No és bo que l'energia reivindicativa dels pobles s'hagi de plasmar per aconseguir unes competències determinades. Com més prest existeixi un marc que accepti tothom, millor."

cinal d'Espanya. Però en fi, potser aquesta idea s'obrirà camí qualque dia.

—*Creu que la millor solució seria una mena de sistema confederal de fet o de federalisme asimètric, com sembla que ara reclama CDC. Dit d'una altra manera: dos fets nacionals específics, com són Catalunya i el País Basc, i la resta comunitats autònomes?*

—Crec que sí, aquest model s'acostaria al que seria desitjable. La forma? Doncs l'equilibri entre federalisme i confederalisme és molt inestable. Essent una monarquia, estructurar la dependència de l'estat mitjançant la corona potser és un camí viable. Però sí, podria ser un camí, es digui com es digui, sempre que passi pel reconeixement d'aquestes dues fortíssimes realitats nacionals que són Catalunya i el País Basc, que no tenen res a veure amb les altres autonomies.

—*I Balears, com quedaria?*

—A Balears hi ha molta retòrica sobre l'autonomia. Es parla molt de gestionar matèries que aquí no són fonamentals. Amb les transferències plenes d'urbanisme, ordenació territorial i turisme, que ja ens les donaren durant la pre-autonomia, ja no hi ha cap excusa possible per no fer una autonomia així com cal. Però dissortadament no s'exerciten les competències que tenim, i això és el que caldria fer d'una vegada i no emparar-se en l'excusa de les competències que no tenim. Per exemple, és escandalós que no hi hagi plans d'ordenació territorial detallats. És absurd que el Consell Insular de Mallorca i el Govern es barallin per veure quina de les dues institucions regula el sol

rústic. En matèria urbanística va reeixir la regulació de l'estructuració de les noves places turístiques, però ara sembla que no hi hagi voluntat de gestió i d'administració del territori per aconseguir més rendibilitat i més qualitat.

—*Vostè ha estat vice-president d'Unió Mallorquina i des del darrer congrés és membre del consell polític d'aquest partit. Des d'aquesta condició creu possible una entesa amb el PSM-Nacionalistes de Mallorca?*

—A la llarga crec que els dos partits estan condemnats a entendre's. Però això forma part de la meua visió optimista de la vida. Vint anys d'experiència no avalen la credibilitat de les meves paraules. Només una fe ferma en el país permet mantenir aquesta idea.

—*Una falca nacionalista podria trencar el bipartidisme de sempre del PP i PSOE a les Balears, o això és impossible?*

—No solament no és impossible, sinó que estic segur que si poguéssim dur un diputat nacionalista a Madrid, trontollaria tota l'estructura política balear. Un diputat que per primera parlaria amb veu pròpia i no seguint instruccions del grup... es faria conèixer ràpidament i els seus actes parlarien per ell.

—*Com valora aquests darrers vint anys?*

—D'una manera positiva, encara que et pugui sorprendre. A pesar de tot, hem despertat d'una sesta que ha durat dos segles. Ens hem anat acostumant, a poquet a poquet, a tenir un sistema d'autogovern. I això ja és irreversible.

"A la llarga crec que UM i PSM estan condemnats a entendre's. Però això forma part de la meua visió optimista de la vida. Vint anys d'experiència no avalen la credibilitat de les meves paraules."

Miquel Payeras